DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

20. januar 2005 *

I sag C-225/02,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Juzgado de lo Social n° 3 de Orense (Spanien) ved afgørelse af 30. marts 2002, indgået til Domstolen den 17. juni 2002, i sagen:

Rosa García Blanco

mod

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS),

* Processprog: spansk.

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne R. Silva de Lapuerta, R. Schintgen (refererende dommer), P. Kūris og G. Arestis,

generaladvokat: J. Kokott
justitssekretær: ekspeditionssekretær M. Múgica Arzamendi,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 15. september 2004,

efter at der er afgivet indlæg af:

— García Blanco ved abogado A. Vázquez Conde

— Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) og Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS) ved A.R. Trillo García og A. Llorente Alvarez, som befuldmægtigede

— den spanske regering ved E. Braquehais Conesa, som befuldmægtiget

— den tyske regering ved W.-D. Plessing, som befuldmægtiget

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved H. Michard og I. Martínez del Peral samt D. Martin, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse i retsmødet den 28. oktober 2004,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører fortolkningen af artikel 12 EF, 39 EF og 42 EF samt artikel 45 og artikel 48, stk. 1, i Rådets forordning (EØF) nr. 1408/71 af 14. juni 1971 om anvendelse af de sociale sikringsordninger på arbejdstagere, selvstændige erhvervsdrivende og deres familiemedlemmer, der flytter inden for Fællesskabet, som ændret og ajourført ved Rådets forordning (EF) nr. 118/97 af 2. december 1996 (EFT L 1997 L 28, s. 1), som ændret ved Rådets forordning (EF) nr. 1606/98 af 29. juni 1998 (EFT L 209, s. 1, herefter »forordning nr. 1408/71«).

2 Anmodningen er blevet indgivet under en sag anlagt af nu afdøde Rosa García Blanco mod Instituto Nacional de la Seguridad Social (Statsanstalten for Socialsikring, herefter »INSS«) og Tesorería General de la Seguridad Social (Socialsikringshovedkassen, herefter »TGSS«) vedrørende fastsættelsen af afdødes ret til alderspension efter spansk lovgivning.

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

3 Artikel 1, litra r), i forordning nr. 1408/71 definerer begrebet »forsikringsperioder« således, nemlig som

»bidrags- eller beskæftigelsesperioder eller perioder med selvstændig virksomhed, der i den lovgivning, hvorefter de er tilbagelagt eller anses for at være tilbagelagt, betegnes eller anerkendes som forsikringsperioder, samt alle dermed ligestillede perioder, for så vidt de efter denne lovgivning anses for ligestillet med forsikringsperioder«.

4 Artikel 3, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 bestemmer:

»Personer, der er bosat på en medlemsstats område, og som omfattet af denne forordning, har de samme pligter og rettigheder i henhold til en medlemsstats lovgivning som denne medlemsstats egne statsborgere, medmindre andet følger af særlige bestemmelser i denne forordning.«

5 Artikel 45, stk. 1, i samme forordning formulerer princippet om sammenlægning af tidsrum, i hvilke arbejdstageren eller den selvstændige erhvervsdrivende har været forsikret, med henblik på erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser som følger:

»Såfremt erhvervelse, bevarelse eller generhvervelse af ret til ydelser efter en ordning, som ikke er en særordning i den i stk. 2 eller 3 omhandlede forstand, i henhold til en medlemsstats lovgivning er betinget af, at der er tilbagelagt forsikrings- eller bopælsperioder, skal den kompetente institution i fornødent omfang medregne forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter en almindelig ordning eller en særordning, og ligeledes uden hensyn til om de er tilbagelagt efter en ordning for arbejdstagere eller en ordning for selvstændige erhvervsdrivende. Med henblik herpå medregnes disse perioder, som om det drejede sig om perioder, der var tilbagelagt efter den for institutionen gældende lovgivning.«

6 Artikel 46, stk. 2, i forordning nr. 1408/71 bestemmer:

»Såfremt de foreskrevne betingelser i en medlemsstats lovgivning for erhvervelse af ret til ydelser kun opfyldes ved anvendelse af artikel 45 og/eller artikel 40, stk. 3, gælder følgende regler:

a) Den kompetente institution beregner det teoretiske beløb for den ydelse, som den pågældende ville kunne gøre krav på, hvis samtlige forsikrings- og/eller bopælsperioder, der er tilbagelagt i de medlemsstater, hvis lovgivning arbejdstageren eller den selvstændige erhvervsdrivende har været omfattet af, havde været tilbagelagt i den omhandlede medlemsstat og efter den lovgivning, der gælder for den pågældende institution på det tidspunkt, da ydelsen skal fastsættes. Såfremt ydelsesbeløbet efter nævnte lovgivning er uafhængigt af længden af de tilbagelagte perioder, anses dette beløb for at være det i nærværende litra omhandlede teoretiske beløb.

b) Den kompetente institution fastsætter derefter det faktiske beløb for ydelsen på grundlag af det i litra a) nævnte teoretiske beløb efter forholdet mellem længden af de forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter den for

institutionen gældende lovgivning forud for forsikringsbegivenhedens indtræden, og den samlede længde af de forsikrings- og bopælsperioder, der er tilbagelagt efter lovgivningen i alle de berørte medlemsstater forud for forsikringsbegivenhedens indtræden.«

7 Forordningens artikel 48, stk. 1, indfører en undtagelse til fastsættelsen af pensionsrettigheder for forsikringsperioder på under et år og har følgende ordlyd.

»Uanset artikel 46, stk. 2, er en medlemsstats institution ikke forpligtet til at tilkende ydelser på grundlag af perioder, der er tilbagelagt efter den for denne institution gældende lovgivning, og som skal tages i betragtning ved forsikringsbegivenhedens indtræden, såfremt

— de nævnte perioder sammenlagt er på under ét år, og

— der ikke alene på grundlag af disse perioder består ret til ydelser i medfør af bestemmelserne i denne lovgivning.«

De nationale bestemmelser

8 I henhold til artikel 161, stk. 1, litra b), i den almindelige lov om social sikring, som godkendt ved kongeligt dekret nr. 1/1994 af 20. juni 1994 (BOE nr. 154 af 29.6.1994) og ændret ved lov nr. 50/1998 af 30. december 1998 om skattemæssige, administrative og sociale foranstaltninger (BOE af 31.12.1998, herefter »den almindelige lov om social sikring«), forudsætter en alderspension baseret på bidragsbetaling, at der er indbetalt bidrag i en periode på mindst 15 år, heraf mindst to år inden for de sidste 15 år, der ligger umiddelbart forud for pensionsbegivenhedens indtræden.

9 Artikel 218 i den almindelige lov om social sikring bestemmer, at når den sikrede modtager ydelser i anledning af arbejdsløshed, indbetaler Instituto Nacional de Empleo (forvaltningsorganet vedrørende arbejdsløshedsforsikring, herefter »INEM«) forskellige bidrag til den sociale sikringsordning i overensstemmelse med beskaffenheden af den tilkendte ydelse. Følgende fremgår desuden af ordlyden af denne bestemmelses stk. 2:

»I tilfælde af arbejdsløshedsunderstøttelse til arbejdstagere over 52 år skal Instituto Nacional de Empleo desuden indbetale pensionsbidrag.«

10 Ifølge artikel 215, stk. 1, nr. 3, i den almindelige lov om social sikring modtager arbejdsløse, som i seks år har betalt arbejdsløshedsforsikring, og som opfylder alle betingelserne — bortset fra aldersbetingelsen — arbejdsløshedsunderstøttelse for i henhold til den spanske socialsikring at opnå alderspension baseret på bidragsbetaling.

11 Endelig har tillægsbestemmelse nr. 28 i den almindelige lov om social sikring, som trådte i kraft den 1. januar 1999, efter bekendtgørelsen af lov nr. 50/98, følgende ordlyd:

»De bidrag, der er indbetalt af Entidad Gestora til pensionsforsikringen i medfør af denne lovs artikel 218, stk. 2, lægges til grund for beregningen af pensionsgrundlaget og for beregningen af den procentsats, der finder anvendelse herpå. Disse bidrag har ingen gyldighed eller retsvirkning i forbindelse med opgørelsen af den minimumsforsikringsperiode efter lovens artikel 161, stk. 1, litra b), der i medfør af artikel 215, stk. 1, nr. 3, skal være tilbagelagt på det tidspunkt, hvor der søges om ydelser [ved arbejdsløshed] til [arbejdsløse] personer over 52 år.«

Tvisten i hovedsagen og de præjudicielle spørgsmål

12 Rosa García Blanco, der blev født den 9. oktober 1935 og døde den 14. maj 2002, indgav den 18. oktober 2000, dvs. efter at hun var fyldt 65 år, en ansøgning om udbetaling af sin pensionsforsikring i henhold til den tyske og den spanske socialsikringsordning. Hun havde dels efter tysk lovgivning indbetalt forsikringsbidrag svarende til 209 måneder — mere end 17 år — i perioden 1. august 1966 — 31. maj 1984, dels efter spansk lovgivning sammenlagt indbetalt 4 265 dages bidrag, der fordeler sig som følger:

— 185 dage, der udgør en periode, som er tilbagelagt mellem den 1. juni 1984 og den 2. december 1984, hvorunder Rosa García Blanco oppebar bidragsbetalt

arbejdsløshedsunderstøttelse, og hvorunder der blev indbetalt bidrag til alle grene af den lovpligtige spanske sociale sikringsordning, navnlig til pensionsforsikring, af INEM på vegne af sagsøgeren i hovedsagen.

— 4 080 dage, som udgør en periode, der er tilbagelagt af Rosa García Blanco mellem den 9. august 1989 og den 9. oktober 2000, hvorunder hun oppebar arbejdsløshedsunderstøttelse til arbejdsløse over 52 år, og hvorunder der blev indbetalt bidrag alene til pensionsforsikringen af INEM på vegne af sagsøgeren.

13 Det fremgår af sagen, at Rosa García Blanco efter moderens død, som hun boede sammen med, modtog efterladtepension fra og med den 1. december 1989.

14 Rosa García Blanco erhvervede en pension, som udbetales efter den tyske socialsikringsordning. Derimod nægtede INSS ved afgørelse af 27. april 2001 at udbetale Rosa García Blanco alderspension med den begrundelse, at hun ikke i Spanien havde tilbagelagt den minumumsbidragsperiode, som er påkrævet for at få ret til pension. Ifølge INSS følger det nemlig af tillægsbestemmelse nr. 28 til den almindelige lov om social sikring, at perioden på 4 080 dage, hvorunder INEM indbetalte bidrag på vegne af Rosa García Blanco — som modtog den særlige arbejdsløshedsunderstøttelse — ikke kan tages i betragtning. Hvad angår den resterende periode på 185 dage, hvorunder der også blev indbetalt bidrag på vegne af Rosa García Blanco — mens hun i Spanien modtog bidragsbetalte ydelser i anledning af arbejdsløshed i henhold til den lovpligtige arbejdsløshedsforsikring — kan den i overensstemmelse med artikel 48, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 heller ikke tages i betragtning, da perioden ikke overstiger et år.

15 I maj 2001 anlagde Rosa García Blanco sag mod INSS og TGSS ved Juzgado de lo Social n° 3 de Orense, hvorunder hun påstod sig anerkendt til efter spansk lovgivning at være berettiget til pension med virkning fra den 10. oktober 2000.

16 For det første ønsker den forelæggende ret — med henblik på at undersøge, om den omhandlede forsikringsperiode overstiger en periode på et år — oplyst, om tillægsbestemmelse nr. 28 i den almindelige lov om social sikring gyldigt kan udelukke, at 4 265 dages bidrag som omhandlet i denne doms præmis 12 tages i betragtning, således at INSS — i bekræftende fald — i overensstemmelse med artikel 48, stk. 1, i forordning nr. 1408/71 ikke vil være forpligtet til at tilkende ydelser for alene denne periode.

17 For det andet ønskes det oplyst, om denne tillægsbestemmelse — i det omfang den ved beregningen af den karenstid, der efter lovens artikel 161, stk. 1, litra b), skal være udstået, udelukker, at visse bidrag indbetalt til alene pensionsforsikringen tages i betragtning — indebærer en forskelsbehandling af vandrende arbejdstagere, eftersom det bemærkes, at disse skal være fyldt 52 år den dag, de ansøger om arbejdsløshedsunderstøttelse.

18 Den forelæggende ret tager hermed sigte på tilfældet med arbejdstagere, der i overensstemmelse med Domstolens praksis har modtaget denne arbejdsløshedsunderstøttelse, da de havde overholdt kravet om karenstid, fordi de efter en eller flere medlemsstaters lovgivning tilbagelagte forsikringsperioder blev taget i betragtning (jf. dom af 20.2.1997, forenede sager C-88/95, C-102/95 og C-103/95, Martínez Losada m.fl., Sml. I, s. 869, og af 25.2.1999, sag C-320/95, Ferreiro Alvite, Sml. I, s. 951).

19 Ifølge retten kan samme arbejdstagere imidlertid ikke kræve, at de af INEM indbetalte socialbidrag til alderspensionsforsikringen i den periode, hvor de har modtaget arbejdsløshedsunderstøttelse, tages i betragtning for derved at opfylde de minimumsforsikringsperioder, som omhandles i artikel 161, stk. 1, litra b), i den almindelige lov om social sikring.

20 Under disse omstændigheder har Juzgado de lo Social n° 3 de Orense besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»1) Er artikel 12 EF og artikel 39 EF-42 EF [...] samt artikel 45 i [...] forordning [...] nr. 1408/71 [...] til hinder for en national bestemmelse, hvorefter bidrag til pensionsforsikringen, som Organismo Gestor del Seguro de desempleo indbetalte på vegne af en arbejdstager i en periode, hvor den pågældende oppebar en bestemt form for arbejdsløshedsunderstøttelse, ikke kan medregnes med henblik på at opfylde de forskellige karensperioder, der er fastsat efter national lovgivning som betingelse for at opnå ret til pension, når der henses til den omstændighed, at det — som følge af den lange arbejdsløshedsperiode, som reglerne har til formål at beskytte imod — er materielt umuligt for denne arbejdstager at få indbetalt andre bidrag til pensionsforsikringen end dem, der ved lov er kendt ugyldige, med den virkning, at det kun er arbejdstagere, der har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, der berøres af den nationale bestemmelse, således at de ikke kan opnå ret til spansk pension på trods af, at disse karensperioder i medfør af den nævnte forordnings artikel 45 skulle betragtes som udståede?

2) Er artikel 12 EF og artikel 39 EF-42 EF [...] samt artikel 48, stk. 1, i [...] forordning [...] nr. 1408/71 [...] til hinder for nationale bestemmelser, hvorefter bidrag til pensionsforsikringen, som Organismo Gestor del Seguro de desempleo indbetalte på vegne af en arbejdstager i en periode, hvor den pågældende oppebar en bestemt form for arbejdsløshedsunderstøttelse, ikke

kan medregnes med henblik på at opnå, at de forsikrings- eller bopælsperioder, der er tilbagelagt efter denne stats lovgivning, sammenlagt når op på et år, når det — som følge af den lange arbejdsløshedsperiode, som reglerne har til formål at beskytte imod — er materielt umuligt for denne arbejdstager at få indbetalt andre bidrag til pensionsforsikringen end dem, der forfaldt og blev indbetalt i arbejdsløshedsperioden, med den virkning, at det kun er arbejdstagere, der har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, der berøres af den nationale bestemmelse, således at de ikke kan opnå ret til spansk pension på trods af, at Organismo Gestor Nacional ikke kan fritages for forpligtelsen til at tildele nationale ydelser i medfør af forordningens artikel 48, stk. 1?«

21 Ved skrivelse af 8. april 2003 meddelte INSS Domstolen, at Rosa García Blanco — der i mellemtiden var afgået ved døden — ved afgørelse af 3. april 2003 og med virkning fra den 10. oktober 2000 var blevet tilkendt den lovbestemte pension, hun havde gjort krav på. Desuden gav afgørelsen afdødes datter — som berettiget pårørende — mulighed for at vælge mellem denne pension og efterladtepension, som hun allerede var blevet tilkendt, da de to ydelser ikke kunne kumuleres. Datteren har valgt efterladtepensionen, da denne er højere end den lovbestemte pension.

22 Den 10. april 2003 rettede Domstolens Justitskontor en forespørgsel til den forelæggende ret, om disse omstændigheder indebar tilbagekaldelse af anmodningen om præjudiciel afgørelse.

23 Ved skrivelse af 11. april 2003 angav retten at ville fastholde anmodningen, navnlig fordi Domstolens besvarelse af spørgsmålene i hovedsagen kunne være nyttig i forhold til andre for denne verserende sager.

24 Ved skrivelserne af 7. juli og 18. september 2003 opfordrede Domstolens Justitskontor på ny den forelæggende ret til at præcisere, om hovedsagen stadig verserede. Justitskontoret understregede heved, at Domstolen kun kan forelægges præjudicielle spørgsmål i forbindelse med en sag, der verserer for en national ret, og kontoret gjorde opmærksom på, at Juzgado de lo Social n° 3 de Orense frit kan forelægge Domstolen de samme præjudicielle spørgsmål i en anden verserende sag.

25 I sit svar af 7. oktober 2003 fastholdt den forelæggende ret, at hovedsagen ikke var afsluttet, navnlig fordi afdødes berettigede pårørende ikke havde frafaldet sagen, og at sagsøgte ikke formelt havde tilbagekaldt den første afgørelse — som er hovedsagens genstand.

Domstolens besvarelse

26 Det må påpeges, at den i artikel 234 EF foreskrevne procedure ifølge fast retspraksis udgør et instrument i samarbejdet mellem Domstolen og de nationale retter, ved hjælp af hvilket Domstolen forsyner de nationale retter med de fortolkningselementer med hensyn til fællesskabsretten, som er nødvendige for, at de kan afgøre de for dem verserende retssager (jf. navnlig dom af 8.11.1990, sag C-231/89, Gmurzynska-Bscher, Sml. I, s. 4003, præmis 18, af 12.3.1998, sag C-314/96, Djabali, Sml. I, s. 1149, præmis 17, samt af 21.1.2003, sag C-318/00, Bacardi-Martini og Cellier des Dauphins, Sml. I, s. 905, præmis 41).

27 Det følger af såvel ordlyden som opbygningen af artikel 234 EF, at den præjudicielle procedure forudsætter, at der reelt verserer en retssag for den nationale domstol, og at denne domstol skal træffe en afgørelse, hvis udfald kan påvirkes af den præjudicielle afgørelse (jf. i denne retning dom af 15.6.1995, forenede sager C-422/93 — C-424/93, Zabala Erasun m.fl., Sml. I, s. 1567, præmis 28, og Djabali-dommen, præmis 18).

28 Begrundelsen for ordningen med præjudiciel forelæggelse, og dermed for Domstolens kompetence, er nemlig ikke, at Domstolen skal afgive responsa vedrørende generelle eller hypotetiske spørgsmål, men at der foreligger et behov med henblik på selve afgørelsen af en retstvist (Djabali-dommen, præmis 19, Bacardi-Martini og Cellier des Dauphins-dommen, præmis 42, samt dom af 25.3.2004, forenede sager C-480/00 — C-482/00, C-484/00, C-489/00 — C491/00 og C-497/00 — C-499/00, Sml. I, s. 2943, præmis 72).

29 Efter at Juzgado de lo Social n° 3 de Orense havde indgivet anmodning om præjudiciel afgørelse til Domstolen, blev den alderspension, som Rosa García Blanco i hovedsagen gjorde krav på efter den spanske socialsikringsordning, tilkendt hende med virkning fra den dato, fra hvilken hun havde påberåbt sig at have ret til pension. Desuden er det ubestridt, at Rosa García Blancos datter — som berettiget pårørende — har givet afkald på den lovbestemte pension med henblik på at modtage efterladtepension.

30 Det må således lægges til grund, at sagsøgeren i hovedsagen ganske har fået opfyldt sit krav.

31 Under disse omstændigheder ville et svar fra Domstolen på de af Juzgado de lo Social n° 3 de Orense forelagte spørgsmål ikke have nogen betydning for denne.

32 Som følge heraf er det ufornødent at besvare anmodningen om præjudiciel afgørelse.

Sagens omkostninger

33 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Det er ufornødent at besvare anmodningen om præjudiciel afgørelse i sag C-225/02.

Underskrifter